

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Πηνελόπη Στράτη

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Κώστας Καρυωτάκης

Δημιουργός: Πηνελόπη Στράτη

Τάξη: Α΄ Λυκείου, Β΄ Λυκείου

Διδακτικό αντικείμενο: Νεοελληνική Λογοτεχνία

Διδακτική ενότητα: Παράδοση και Μοντερνισμός στη Νεοελληνική Ποίηση

Χρονική διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Προϋποθέσεις υλοποίησης: Είναι επιθυμητή η εξοικείωση με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας και με τις βασικές δεξιότητες χρήσης ΤΠΕ: πλοήγηση στο διαδίκτυο, χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, του προγράμματος παρουσίασης διαφανειών και του google docs.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί επιχειρεί να εξοικειώσει τους/τις μαθητές/τριες με το σύνολο έργο του Κώστα Καρυωτάκη και να ενθαρρύνει τη δημιουργική του πρόσληψη. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες στοχεύουν στη διερεύνηση της σχέσης που διέπει την ποιητική, πεζογραφική και μεταφραστική δημιουργία του Καρυωτάκη, τη μελέτη των ποιητικών του τρόπων, την ένταξη του έργου του στο ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο της εποχής του, τη διερεύνηση της στάσης της σύγχρονης του και μεταγενέστερης κριτικής απέναντι στο έργο του, την ανίχνευση της συνομιλίας του με Έλληνες και ξένους ποιητές και λογοτεχνικά ρεύματα, αλλά και τη μελέτη της επίδρασης που άσκησε σε μεταγενέστερους ποιητές.

ΣΤΟΧΟΙ

➤ Γνωστικοί

- ✕ Να γνωρίσουν οι μαθητές/μαθήτριες όλο το έργο του Καρυωτάκη, ποιητικό, πεζογραφικό και μεταφραστικό, εντοπίζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.
- ✕ Να συνειδητοποιήσουν την ωρίμανση του έργου του από τα πρωτόλειά του έως το κύκνειο άσμα του.
- ✕ Να εντοπίσουν στο έργο του στοιχεία της παράδοσης και του μοντερνισμού και να συνειδητοποιήσουν τον ρόλο του ως προάγγελο της μοντέρνας ποίησης.
- ✕ Να εντοπίσουν στο έργο του στοιχεία των σύγχρονών του λογοτεχνικών ρευμάτων και επιδράσεις από συγχρόνους του Ευρωπαίους ποιητές.
- ✕ Να συνειδητοποιήσουν την επίδραση του καρυωτακικού έργου στους συγχρόνους του και στους μεταγενέστερους ποιητές.
- ✕ Να συσχετίσουν το έργο του με τις υπάρχουσες ιστορικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες.

- ✘ Να γνωρίσουν την αρχική αμήχανη υποδοχή του καρυωτακικού έργου από την κριτική και τη μεταγενέστερη ευρύτερη αποδοχή του.
- ✘ Να καταθέσουν τη δική τους πρόσληψη του καρυωτακικού έργου.

➤ **Παιδαγωγικοί**

- ✘ Να οικοδομήσουν τη γνώση μέσω της διερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης.
- ✘ Να προσεγγίσουν τη γνώση με αυτενέργεια, αναλαμβάνοντας κεντρικό και ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.
- ✘ Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής και ομαδικής μάθησης.
- ✘ Να δραστηριοποιηθούν στη βιωματική μάθηση.
- ✘ Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.

➤ **Αξιοποίησης ΤΠΕ**

- ✘ Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- ✘ Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης στο διαδίκτυο και επιλογής της κατάλληλης πληροφορίας.
- ✘ Να εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου.
- ✘ Να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε αυθεντικές επικοινωνιακές περιστάσεις που οι ΤΠΕ δημιουργούν.
- ✘ Να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι στον πολιτισμικό και ιδεολογικό χρωματισμό του περιβάλλοντος του διαδικτύου.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

➤ **Παρουσίαση του θέματος και σύνδεση με τη σχολική πραγματικότητα**

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί εστιάζεται στα θεματικά και υφολογικά γνωρίσματα του έργου του Κώστα Καρυωτάκη και τη συμβολή του στη μετάβαση της νεοελληνικής ποίησης από την παράδοση στο μοντερνισμό. Μελετά το ποιητικό, πεζογραφικό και μεταφραστικό έργο του Καρυωτάκη, ποιήματα του οποίου συμπεριλαμβάνονται στα σχολικά βιβλία Λογοτεχνίας.

➤ **Μεθοδολογία της διδασκαλίας, προαπαιτούμενες γνώσεις και ρόλοι διδάσκοντος-διδασκομένων**

Κατά τη διεξαγωγή του σεναρίου ακολουθείται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας. Θεωρείται απαραίτητη η εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο, τη χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, του προγράμματος προβολής διαφανειών, των google docs. Ένας μαθητής ορίζεται ως συντονιστής όλων των ομάδων, ενώ σε κάθε ομάδα ορίζεται ένας μαθητής ως γραμματέας και ένας ως υπεύθυνος διαδικτυακής έρευνας και χρήσης υπολογιστή. Οι μαθητές συναποφασίζουν και συνεργάζονται για την εκπόνηση των δραστηριοτήτων των ομαδικών και κοινών φύλλων εργασίας. Παράλληλα, τους δίνεται η δυνατότητα να παράγουν πολυτροπικά κείμενα σε αλληλεπίδραση με τα ερεθίσματα που προσλαμβάνουν από τα ποιήματα που μελετούν. Ο ρόλος του διδάσκοντος είναι διαμεσολαβητικός, συμβουλευτικός, και εμπνευστικός, ενθαρρύνοντας τη διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση.

➤ Ενδεικτική χρονική κατανομή των μαθητικών δραστηριοτήτων

× Α΄ φάση: εργασία στην ολομέλεια (1 διδακτική ώρα)

Η διεξαγωγή του σεναρίου αρχίζει με την ανάγνωση των ανθολογημένων από το Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού ποιημάτων του Κώστα Καρυωτάκη και του σημειώματος αυτοκτονίας, ώστε να γίνει μια πρωτογενής προσέγγιση της θεματικής του συνολικού έργου του ποιητή και της ποιητικής του τεχνικής.

× Β΄ φάση: εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

Γίνεται στη συνέχεια χωρισμός των μαθητών σε 6 ομάδες και μελετώνται: 1) η συλλογή *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων* και τα Νεανικά Παραλειπόμενα ποιήματα, 2) η συλλογή *Νηπενθή*, 3) οι δύο σειρές των *Ελεγείων* από τη συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες*, 4) Οι *Σάτιρες* από τη συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες*, 5) τα τρία τελευταία ποιήματα και τα πεζά του Καρυωτάκη και 6) οι μεταφράσεις του Καρυωτάκη.

Από την κάθε ομάδα αρχικά διερευνάται αν τα συλλεγόμενα στην πρώτη δραστηριότητα στοιχεία εντοπίζονται στα ποιήματα της εκάστοτε ποιητικής συλλογής και στη συνέχεια επισημαίνονται επιπλέον χαρακτηριστικά του καρυωτακικού έργου, με εστίαση στη θεματική, τη στιχουργία και τη γλώσσα. Αναχνεύονται ταυτόχρονα ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας της κάθε συλλογής στο σύνολο καρυωτακικό έργο, η σχέση των τίτλων των συλλογών με το περιεχόμενό τους, ο λόγος αποκήρυξης των νεανικών ποιημάτων, καθώς και η σχέση του ποιητικού έργου του Καρυωτάκη με το πεζογραφικό και το μεταφραστικό. Εξετάζεται η επιρροή που δέχθηκε ο ποιητής από σύγχρονά του ελληνικά και ευρωπαϊκά λογοτεχνικά ρεύματα και διενεργείται σύγκριση με έργα μειζόνων συγχρόνων του ποιητών.

× Γ΄ φάση: εργασία στην ολομέλεια (3 διδακτικές ώρες)

Αφού παρουσιαστεί στην ολομέλεια από κάθε ομάδα ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των ποιητικών συλλογών, των πεζών και των μεταφράσεων του Καρυωτάκη, διερευνάται η ωρίμανση του ποιητικού του έργου, από τα νεανικά χρόνια μέχρι τον θάνατό του. Διενεργείται στη συνέχεια σύντομη έρευνα των ιστορικών στοιχείων της εποχής του και επιχειρείται συσχέτιση του έργου του με τις σύγχρονες του πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες. Αναχνεύονται επιρροές συγχρόνων του Ευρωπαίων ποιητών στο έργο του, καθώς και επιδράσεις του Καρυωτάκη στους συγχρόνους και μεταγενέστερους του ποιητές και μελετώνται οι απόψεις για τον «καρυωτακισμό». Διερευνώνται οι λόγοι της μεταστροφής της μεταγενέστερης κριτικής για το συνολικό έργο του ποιητή. Διερευνάται ο τρόπος πρόσληψης του καρυωτακικού έργου από τους μαθητές με τη συγγραφή ενός «καρυωτακικού» ποιήματος. Ο Καρυωτάκης τοποθετείται στη χρονογραμμή της νεοελληνικής ποίησης, στο μεταίχμιο παράδοσης και μοντερνισμού.

➤ Αξιολόγηση του σεναρίου

Κατά τη διεξαγωγή του παραπάνω διδακτικού σεναρίου δόθηκε η ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να γνωρίσουν το σύνολο έργο του Καρυωτάκη, ποιητικό, πεζογραφικό και μεταφραστικό. Εντόπισαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ποίησης και της ποιητικής του Καρυωτάκη και συνειδητοποίησαν το ρόλο του ως προάγγελο της μοντέρνας ποίησης. Διερεύνησαν την αλληλεπίδραση της λογοτεχνίας με τις άλλες τέχνες (ζωγραφική, μουσική, θέατρο) και την υποκειμενικότητα της ποιητικής πρόσληψης. Το παρόν διδακτικό σενάριο, αν και αρκετά απαιτητικό, αποδείχθηκε ότι κινητοποίησε τους μαθητές, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν με προθυμία στο σύνολο των δραστηριοτήτων που τους ανατέθηκαν.

Α΄ Φάση: Εργασία στην ολομέλεια (1 διδακτική ώρα)

1ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για όλες τις ομάδες

- ✕ Αφού συνεννοηθείτε μεταξύ σας, να χωριστείτε σε 6 ομάδες και να ορίσετε από την κάθε ομάδα έναν/μία μαθητή/τρια ως γραμματέα και έναν/μία ως υπεύθυνο/η για την έρευνα στο διαδίκτυο. Ένας/μία μαθητής/τρια να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή όλων των επόμενων εργασιών, παρουσιάσεων και συζητήσεών σας. Τέλος, η κάθε ομάδα να δημιουργήσει ένα φάκελο με τον τίτλο «Κώστας Καρυωτάκης», στον οποίο θα αποθηκεύονται στο εξής όλα τα έγγραφα του επεξεργαστή κειμένου.
- ✕ Από τις 6 ομάδες μελετάται το σύνολο έργο του Κώστα Καρυωτάκη ως εξής: 1η) η συλλογή *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων* και τα Νεανικά Παραλειπόμενα ποιήματα, 2η) η συλλογή *Νηπενθή*, 3η) οι δύο σειρές των *Ελεγείων* από τη συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες*, 4η) *Οι Σάτιρες* από τη συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες*, 5η) τα τρία τελευταία ποιήματα και τα πεζά του Καρυωτάκη και 6η) οι μεταφράσεις του Καρυωτάκη.
- ✕ Όλες οι ομάδες να επισκεφθείτε το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, στη διεύθυνση <http://www.snhell.gr/anthology/writer.asp?id=17> και να μελετήσετε τα διαθέσιμα ποιήματα του Κώστα Καρυωτάκη. Να έχετε υπόψη σας ότι είναι ανθολογημένα και από τις τρεις ποιητικές συλλογές που εξέδωσε ο ποιητής όσο ζούσε.
- Να επισκεφθείτε τη διεύθυνση <https://www.mixanitouxronou.gr/simvoulevo-osous-xeroun-kolimpi-na-min-epichirisoune-pote-na-aftoktonisoun-dia-thalassis-to-telefteo-chirografo-tou-kosta-kariotaki-prin-aftoktonisi-ena-tsigaro-ke-ena-charti-i-teleftees-tou-ep/> και να διαβάσετε το σημείωμα αυτοκτονίας του Κώστα Καρυωτάκη, το οποίο αποτελεί ένα είδος αυτοκριτικής. Στα ποιήματα που διαβάσατε βρίσκετε στοιχεία που να δηλώνουν την «αχαλίνωτη περιέργεια» και τη «νοσηρή φαντασία» για τις οποίες μιλά ο Καρυωτάκης στο παραπάνω σημείωμα, καθώς και στοιχεία που να επιβεβαιώνουν τη σαρκαστική διάθεση του υστερόγραφου; Ποια στοιχεία της ποίησής του εντοπίζετε στα ποιήματά του;
- Όλες οι ομάδες στο έγγραφό σας δημιουργήστε έναν καινούριο πίνακα. Στη μια στήλη του πίνακα καταγράψτε τα στοιχεία που εντοπίσατε και στην άλλη στήλη καταγράψτε τους στίχους από τα ποιήματά του που μελετήσατε, στους οποίους νομίζετε ότι αποτυπώνονται τα παραπάνω στοιχεία.
- Συζητήστε μεταξύ σας, με τη βοήθεια του συντονιστή της κάθε ομάδας, σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνάς σας και εμπλουτίστε τον πίνακα που δημιουργήσατε.

Β΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

2ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για την 1η ομάδα

Η συλλογή *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων* και τα Νεανικά Παραλειπόμενα ποιήματα

- Να διαβάσετε την πρώτη ποιητική συλλογή που δημοσίευσε το 1919 ο Κώστας Καρυωτάκης με τίτλο *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων* στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=6. Να διερευνήσετε αν τα στοιχεία που εντοπίσατε στο έργο του στην Α΄ φάση της εργασίας σας διαφαίνονται ήδη από την πρώτη του ποιητική συλλογή.
- Προσπαθήστε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας ανιχνεύοντας επιπλέον χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης και τεχνικής του Καρυωτάκη. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας στη θεματική, το ύφος, τη στιχουργία και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Θεωρείτε ότι η πρώτη ποιητική συλλογή του Καρυωτάκη είναι αντιπροσωπευτική του συνολικού έργου του, ή ότι, έστω, συμπεριλαμβάνει κάποια βασικά στοιχεία της ποίησής του;
- Να διερευνήσετε αν οι τίτλοι των επιμέρους ποιημάτων της συλλογής *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων* συνάδουν με το περιεχόμενό τους και με τον τίτλο της συλλογής. Ανθολογήστε συγκεκριμένους στίχους που πιστεύετε ότι αποδίδουν τον «πόνο» για τον οποίο μιλά ο τίτλος της συλλογής.
- Να επισκεφθείτε τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-kritiki.htm> και να διαβάσετε τις κριτικές από τους συγχρόνους του ποιητή για την πρώτη ποιητική συλλογή του. Ποια στοιχεία της συλλογής θεώρησαν θετικά και ποια αρνητικά οι σύγχρονοί του κριτικοί; Με ποια συμφωνείτε και με ποια διαφωνείτε; Γιατί;
- Να διαβάσετε από τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/neanika-piimata.htm> τα νεανικά ποιήματα που ο Κώστας Καρυωτάκης εξαίρεσε από την πρώτη δημοσιευμένη ποιητική συλλογή του, αν και τα είχε δημοσιεύσει νωρίτερα σε διάφορα έντυπα της εποχής. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε σε σχέση με τα ποιήματα που συμπεριέλαβε στην πρώτη συλλογή του; Γιατί νομίζετε ότι τα απέρριψε; Γιατί οι μεταγενέστεροι εκδότες τα συμπεριέλαβαν στα *Άπαντά* του; Εσείς θα τα συμπεριλαμβάνατε;
- Οι μελετητές εντάσσουν τον Καρυωτάκη στους ποιητές που επηρεάστηκαν από τον νεοσυμβολισμό, τουλάχιστον στην αρχή. Επιβεβαιώνεται αυτή η άποψη από τη συλλογή *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων*;
- Στο έγγραφό σας να καταγράψετε τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών σας.

Β΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

3ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για τη 2η ομάδα

Η συλλογή *Νηπενθή*

- x Να διαβάσετε τη δεύτερη ποιητική συλλογή που δημοσίευσε το 1921 ο Κώστας Καρυωτάκης με τίτλο *Νηπενθή* στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=6. Να διερευνήσετε αν τα στοιχεία που εντοπίσατε στο έργο του στην Α΄ φάση της εργασίας σας υπάρχουν και στη δεύτερη ποιητική συλλογή του.
- x Προσπαθήστε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας ανιχνεύοντας επιπλέον χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης και τεχνικής του Καρυωτάκη. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας στη θεματική, το ύφος, τη στιχουργία και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Θεωρείτε ότι η δεύτερη ποιητική συλλογή του Καρυωτάκη είναι αντιπροσωπευτική του συνολικού έργου του; Γιατί;
- x Αφού βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα τη σημασία και την προέλευση της λέξης που αποτελεί τον τίτλο της συλλογής, διαβάστε στη διεύθυνση <http://www.24grammata.com/?p=8224> την ερμηνεία της ποίησης ως παροδικής λήθης του πόνου. Μπορείτε να συνδυάσετε την ερμηνεία αυτή και με τον τίτλο *Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων* της πρώτης συλλογής του Καρυωτάκη; Για την απάντησή σας θα σας βοηθήσει ιδιαίτερα η αναζήτηση στοιχείων στο ποίημα «Ευγένεια» της συλλογής *Νηπενθή*. Ποια άλλα στοιχεία των ποιημάτων της συλλογής *Νηπενθή* επιβεβαιώνουν τον τίτλο της; Προσπαθήστε να ανθολογήσετε συγκεκριμένους στίχους.
- x Διαβάστε από το Αρχείο Καβάφη το ποίημα «Μελαγχολία του Ιάσωνος Κλεάνδρου· ποιητού εν Κομμαγηνή· 595 μ.Χ.» στη διεύθυνση <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive/the-canon/melancholy-of-jason-cleander-poet-in-kommaginiad-595>. Με ποιον τρόπο πραγματεύεται το ίδιο θέμα ο Καβάφης; Ποια κοινά στοιχεία και ποιες διαφορές εντοπίζετε στο ποίημα του Καβάφη και στα ποιήματα της συλλογής *Νηπενθή* του Καρυωτάκη;
- x Να επισκεφθείτε τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-kritiki.htm> και να διαβάσετε τις κριτικές από τους συγχρόνους του ποιητή για την ποιητική συλλογή του *Νηπενθή*. Ποια στοιχεία της συλλογής θεώρησαν θετικά και ποια αρνητικά οι σύγχρονοί του κριτικοί; Ειδικότερα διαβάστε την αρνητική κριτική που ασκήθηκε στην «Μπαλάντα για τους άδοξους ποιητές των αιώνων» και τη θετική κριτική για τους «Δον Κιχώτες». Με ποια σημεία της κριτικής συμφωνείτε και με ποια διαφωνείτε; Γιατί;
- x Οι κριτικοί της εποχής του Καρυωτάκη αναγνώρισαν επιρροές αρχικά από τον συμβολισμό και τον ρομαντισμό και κατόπιν από τον νεοκλασικισμό. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε και γιατί;
- x Στο έγγραφό σας να καταγράψετε τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών σας.

Β΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

4ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για την 3η ομάδα

Οι δύο σειρές των *Ελεγείων* από τη συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες*

- x Να διαβάσετε τις δύο σειρές των *Ελεγείων* από την τρίτη ποιητική συλλογή που δημοσίευσε το 1927 ο Κώστας Καρυωτάκης με τίτλο *Ελεγεία και Σάτιρες* στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=6. Να διερευνήσετε αν τα στοιχεία που εντοπίσατε στο έργο του στην Α΄ φάση της εργασίας σας υπάρχουν και στην τρίτη ποιητική συλλογή του.
- x Προσπαθήστε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας ανιχνεύοντας επιπλέον χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης και τεχνικής του Καρυωτάκη. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας στη θεματική, το ύφος, τη στιχουργία και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Θεωρείτε ότι οι δύο σειρές των *Ελεγείων* από την τρίτη ποιητική συλλογή του Καρυωτάκη είναι αντιπροσωπευτικές του συνολικού έργου του; Γιατί;
- x Ο Καρυωτάκης σκόπευε να εκδώσει τη συλλογή του χωρίς τίτλο με μια νεκροκεφαλή στο εξώφυλλο και δυο κόκαλα «χιαστί» κάτω απ' αυτή, με την ακόλουθη λεζάντα: «Με το Μηδέν και το Άπειρο να συμφιλιωθούμε». (Μπορείτε να βρείτε το σκίτσο που είχε σχεδιάσει ο ίδιος για τη συλλογή στις εικόνες του Google με λέξεις κλειδιά, π.χ. «μηδέν», «άπειρο» και «συμφιλιωθούμε»). Ποιος νομίζετε ότι ήταν ο λόγος που δεν το έκανε τελικά;
- x Στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα βρείτε τη σημασία της λέξης «ελεγεία». Διερευνήστε αν το περιεχόμενο των *Ελεγείων* του Καρυωτάκη εναρμονίζεται με τον τίτλο τους. Προσπαθήστε να ανθολογήσετε συγκεκριμένους στίχους. Νομίζετε ότι ο τίτλος που έδωσε τελικά στη συλλογή του ο Καρυωτάκης είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικός των ποιημάτων του από την παραπάνω λεζάντα; Τι από τα δύο θα προτιμούσατε εσείς;
- x Διαβάστε από το Αρχείο Καβάφη στη διεύθυνση <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive/the-canon/very-seldom> το ποίημα «Πολύ Σπανίως». Συγκρίνετέ το με το ποίημα «Υστεροφημία» του Καρυωτάκη, πρώτο στη σειρά των *Ελεγείων*. Ποια κοινά στοιχεία και ποιες διαφορές εντοπίζετε στον τρόπο που πραγματεύονται το θέμα της υστεροφημίας οι δύο ποιητές; Τι θα μπορούσατε να συμπεράνετε για την ποιητική τους ιδιοσυγκρασία;
- x Να επισκεφθείτε τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-kritiki.htm> και να διαβάσετε τις κριτικές από τους συγχρόνους του Καρυωτάκη για τις δύο σειρές των *Ελεγείων* από την ποιητική συλλογή του *Ελεγεία και Σάτιρες*. Ποια στοιχεία της συλλογής θεώρησαν θετικά και ποια αρνητικά οι σύγχρονοί του κριτικοί; Ειδικότερα διαβάστε την κριτική του Κλέωνα Παράσχου για την ποιητική τεχνική του Καρυωτάκη και την κριτική του Βασίλη Ρώτα με τους ιδιαίτερα οξείς χαρακτηρισμούς για τον ποιητή και το έργο του. Με ποια σημεία της κριτικής συμφωνείτε και με ποια διαφωνείτε; Γιατί;
- x Στην παραπάνω κριτική ο Βασίλης Ρώτας γράφει: «εκείνος ο άθλιος ο Καβάφης ζουζουνίζει επίμονα στ' αυτιά μου όταν διαβάζω τους στίχους» του ποιήματος «Σαν δέσμη από τριαντάφυλλα». Γιατί συγκρίνει τον Καρυωτάκη με τον Καβάφη; Σε ποια στοιχεία της ποίησης των δύο ποιητών νομίζετε ότι αναφέρεται; Γιατί κάποιοι σύγχρονοί τους κριτικοί κράτησαν τόσο αρνητική στάση απέναντι στους δύο ποιητές;
- x Στο έγγραφό σας να καταγράψετε τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών σας.

Β΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

5ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για την 4η ομάδα

Οι Σάτιρες από τη συλλογή *Ελεγεία και Σάτιρες*

- x Να διαβάσετε τις *Σάτιρες* από την τρίτη ποιητική συλλογή που δημοσίευσε το 1927 ο Κώστας Καρυωτάκης με τίτλο *Ελεγεία και Σάτιρες* στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=6. Να διερευνήσετε αν τα στοιχεία που εντοπίσατε στο έργο του στην Α΄ φάση της εργασίας σας υπάρχουν και στην τρίτη ποιητική συλλογή του.
- x Προσπαθήστε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας ανιχνεύοντας επιπλέον χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης και τεχνικής του Καρυωτάκη. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας στη θεματική, το ύφος, τη στιχουργία και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Θεωρείτε ότι οι *Σάτιρες* από την τρίτη ποιητική συλλογή του Καρυωτάκη είναι αντιπροσωπευτικές του συνολικού έργου του; Γιατί;
- x Ο Καρυωτάκης σκόπευε να εκδώσει τη συλλογή του χωρίς τίτλο με μια νεκροκεφαλή στο εξώφυλλο και δυο κόκαλα «χιαστί» κάτω απ' αυτή, με την ακόλουθη λεζάντα: «Με το Μηδέν και το Άπειρο να συμφιλιωθούμε». (Μπορείτε να βρείτε το σκίτσο που είχε σχεδιάσει ο ίδιος για τη συλλογή στις εικόνες του Google με λέξεις κλειδιά, π.χ. «μηδέν», «άπειρο» και «συμφιλιωθούμε»). Ποιος νομίζετε ότι ήταν ο λόγος που δεν το έκανε τελικά;
- x Αφού βρείτε τη σημασία της λέξης «σάτιρα» στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, διερευνήστε αν οι *Σάτιρες* του Καρυωτάκη επιβεβαιώνουν τον τίτλο τους. Προσπαθήστε να ανθολογήσετε συγκεκριμένους στίχους. Νομίζετε ότι ο τίτλος που έδωσε τελικά στη συλλογή του ο Καρυωτάκης είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικός των ποιημάτων του από την παραπάνω λεζάντα; Τι από τα δύο θα προτιμούσατε εσείς;
- x Να επισκεφθείτε τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-kritiki.htm> και να διαβάσετε την κριτική του Βασίλη Ρώτα με τους ιδιαίτερα οξείς χαρακτηρισμούς για τον ποιητή και τις *Σάτιρες* από την ποιητική συλλογή του *Ελεγεία και Σάτιρες*. Με ποια σημεία της κριτικής συμφωνείτε και με ποια διαφωνείτε; Γιατί;
- x Διαβάστε στη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-kritiki.htm> και τη θετική κριτική του Τέλλου Άγρα, σύγχρονου του Καρυωτάκη, για τις *Σάτιρες*. Ποια σημεία της κριτικής βρίσκετε περισσότερο εύστοχα και γιατί;
- x Διαβάστε τη σύγκριση που επιχειρεί ο Roderick Beaton ανάμεσα στις *Σάτιρες* και στο έργο του Παλαμά και του Καβάφη στη διεύθυνση http://latistor.blogspot.com/2010/07/blog-post_6928.html. Τι συνδέει και τι διαχωρίζει το έργο των τριών ποιητών; Συμφωνείτε;
- x Στο έγγραφό σας να καταγράψετε τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών σας.

Β΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

6ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για την 5η ομάδα

Τα τρία τελευταία ποιήματα και τα πεζά του Κώστα Καρυωτάκη

- x Να διαβάσετε τα τρία τελευταία ποιήματα του Καρυωτάκη, «Αισιοδοξία», «[Όταν κατέβουμε τη σκάλα]» και «Πρέβεζα», τα οποία γράφτηκαν, κατά πάσα πιθανότητα, λίγο πριν τον θάνατό του και δεν πρόλαβε να τα εκδώσει, στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=6. Να επισκεφθείτε επίσης τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/peza-kimena.htm> για να διαβάσετε τα πεζά κείμενα του Καρυωτάκη, τα οποία, κατά πάσα πιθανότητα, γράφτηκαν μέσα σε περίπου ένα εξάμηνο πριν από τον θάνατό του, οπωσδήποτε πάντως τον τελευταίο χρόνο της ζωής του, και δεν δημοσιεύτηκαν όσο ζούσε (μοναδική εξαίρεση αποτελεί το κείμενο «Το καύκαλο» που ο ποιητής είχε δημοσιεύσει σε περιοδικό το 1920). Να διερευνήσετε αν τα στοιχεία που εντοπίσατε στο έργο του στην Α΄ φάση της εργασίας σας υπάρχουν και στα τελευταία ποιήματά του καθώς και στα πεζά του.
- x Προσπαθήστε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας ανιχνεύοντας επιπλέον χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης και τεχνικής του Καρυωτάκη. Επιπλέον, αναζητήστε χαρακτηριστικά των πεζών κειμένων του. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας στη θεματική, το ύφος και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Θεωρείτε ότι τα τρία τελευταία ποιήματα και τα πεζά του, που γράφτηκαν λίγο πριν τον θάνατό του, είναι αντιπροσωπευτικά του συνολικού έργου του; Γιατί;
- x Να συγκρίνετε τη θεματική, τη γλώσσα και το ύφος των τελευταίων ποιημάτων του Καρυωτάκη με τα πεζά του, που κατά πάσα πιθανότητα γράφτηκαν περίπου την ίδια χρονική περίοδο, και να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές.
- x Να συγκρίνετε «Το καύκαλο», που δημοσιεύτηκε το 1920, με τα υπόλοιπα πεζά του Καρυωτάκη που γράφτηκαν κάποια χρόνια αργότερα. Παρατηρείτε ομοιότητες και διαφορές στη θεματική, τη γλώσσα και το ύφος;
- x Να διερευνήσετε αν οι τίτλοι των τριών τελευταίων ποιημάτων του Καρυωτάκη συνάδουν με το περιεχόμενό τους. Λαμβάνοντας υπόψη σας ότι γράφτηκαν λίγο πριν τον θάνατό του, θεωρείτε ότι τον προοιωνίζουν;
- x Ο Κ. Γ. Παπαγεωργίου στο βιβλίο *Κ. Γ. Καρυωτάκης: πεζά και μεταφράσεις* αναρωτιέται: «ποιοι ήταν οι λόγοι που ώθησαν τον Κ.Γ. Καρυωτάκη, τον τελευταίο χρόνο της ζωής του, στην πεζογραφία;» Τι θα απαντούσατε εσείς στο ερώτημα αυτό;
- x Στο έγγραφό σας να καταγράψετε τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών σας.

Β΄ Φάση: Εργασία σε ομάδες (4 διδακτικές ώρες)

7ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για την 6η ομάδα

Οι μεταφράσεις του Κώστα Καρυωτάκη

- x Να επισκεφθείτε τη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-metafrasis.htm> και να διαβάσετε τις μεταφράσεις ξενόγλωσσων ποιημάτων που επεχείρησε ο Καρυωτάκης και συμπεριέλαβε στη δεύτερη και στην τρίτη ποιητική του συλλογή. Να διερευνήσετε αν τα στοιχεία που εντοπίσατε στο έργο του στην Α΄ φάση της εργασίας σας υπάρχουν και στα ξενόγλωσσα ποιήματα που επέλεξε να μεταφράσει.
- x Προσπαθήστε να εμπλουτίσετε τον πίνακά σας ανιχνεύοντας στα μεταφρασμένα ποιήματα στοιχεία της ποιητικής τέχνης και τεχνικής του Καρυωτάκη. Εστιάστε το ενδιαφέρον σας στη θεματική, το ύφος, τη στιχουργία και τη γλώσσα που χρησιμοποιεί. Τα ποιήματα που μετέφρασε έχουν σχέση με το δικό του ποιητικό έργο, όσον αφορά τη θεματική τους; Στις μεταφράσεις του διαβλέπετε στοιχεία της προσωπικής του ποιητικής τεχνικής; Ανθολογήστε συγκεκριμένους στίχους.
- x Να διαβάσετε στη διεύθυνση <https://bhxos.tripod.com/kariotakis-metafrasis.htm> τη μετάφραση του Καρυωτάκη για το ποίημα «Spleen» του Μπωντλαίρ, από τη συλλογή του *Τα άνθη του κακού*. Διαβάστε στη διεύθυνση <http://fleursdumal.org/poem/161> το ποίημα στο πρωτότυπο, καθώς και αρκετές αγγλικές μεταφράσεις του και, αν έχετε καλή γνώση της γαλλικής ή της αγγλικής, συγκρίνετε τις μεταφράσεις και καταγράψτε τη γνώμη σας για την ποιότητα του μεταφραστικού έργου του Καρυωτάκη.
- x Η Τιτίκα Δημητρούλια στο βιβλίο *Κ. Γ. Καρυωτάκης: Πεζά και μεταφράσεις* θεωρεί ότι «οι μεταφράσεις του [Καρυωτάκη] είναι αριστοτεχνικές, όχι όμως επειδή είναι πιστές ή ηθικές, αλλά γιατί εκπληρώνουν τους στόχους του ποιητή και της εποχής του». Συμφωνείτε;
- x Στο έγγραφό σας να καταγράψετε τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών σας.

Γ΄ Φάση: Εργασία στην ολομέλεια (3 διδακτικές ώρες)

8ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: για όλες τις ομάδες

- ✘ Η κάθε ομάδα να επιλέξει κάποια έργα του Καρυωτάκη που θεωρεί αντιπροσωπευτικά των συλλογών και έργων που μελέτησε και να τα παρουσιάσει στην ολομέλεια μέσω του συντονιστή. Κατόπιν, ο γραμματέας της κάθε ομάδας να παρουσιάσει στην ολομέλεια τις απόψεις, τα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα της έρευνας της ομάδας του για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των έργων του Καρυωτάκη που μελέτησε. Οι υπόλοιπες ομάδες να κάνουν σχόλια, παρεμβάσεις και προσθήκες. Όλες οι ομάδες να κρατήσουν γραπτές σημειώσεις από την εκάστοτε παρουσίαση.
- ✘ Σε ένα έγγραφο των google docs, κοινό για όλες τις ομάδες, να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή, από το 1919 που ο Καρυωτάκης πρωτοδημοσίευσε το νεανικό ποίημά του «Ξεπροβόδισμα» στο περιοδικό *Νουμάς* έως το 1928, τον θάνατο του ποιητή. Να εντάξετε στη χρονογραμμή τις τρεις ποιητικές συλλογές του, τα νεανικά ποιήματά του, τις μεταφράσεις του, καθώς και τα τελευταία ποιήματα και τα πεζά του. Για κάθε σημείο της χρονογραμμής να κάνετε μια παραπομπή, στην οποία θα σημειώνετε τα βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης του Καρυωτάκη που εντοπίσατε στην προηγούμενη μελέτη σας. Να διερευνήσετε αν το έργο του Καρυωτάκη διαφοροποιείται ή ωριμάζει με το πέρασμα του χρόνου και να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.
- ✘ Να διαβάσετε από το <http://www.e-history.gr> του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού τα ιστορικά γεγονότα της εποχής του Καρυωτάκη (Μικρασιατική καταστροφή – Μεσοπολεμικά χρόνια). Θεωρείτε ότι το γενικότερο πολιτικό και κοινωνικό κλίμα της εποχής επέδρασε στην ποίηση του Καρυωτάκη; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.
- ✘ Διαβάστε κάποια ποιήματα του Γερμανού ρομαντικού ποιητή Χάινριχ Χάινε στη διεύθυνση <https://www.thessalonikiartsandculture.gr/vivlio/chairich-chaine-5-poiimata-toy-19oy-aiona/> και του Γάλλου συμβολιστή ποιητή Σάρλ Μπωντλαίρ στη διεύθυνση http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/charles_baudelaire_poems.htm, ποιήματα των οποίων μετέφρασε ο Καρυωτάκης. Πιστεύετε ότι το έργο τους, αντιπροσωπευτικό της ευρωπαϊκής ποίησης της εποχής του Καρυωτάκη, άσκησε επίδραση στο δικό του έργο; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.
- ✘ Όσο ζούσε ο Καρυωτάκης, κυρίως όμως από το 1928, τον χρόνο θανάτου του, μέχρι περίπου το 1935, αρκετοί ποιητές ακολουθούν το ύφος, τη γλώσσα και γενικότερα τους ποιητικούς τρόπους του. Φαίνεται πως το φαινόμενο απέκτησε διαστάσεις, γι αυτό και ονομάστηκε από τους κριτικούς «καρυωτακισμός». Νεότεροι μελετητές μάλιστα διαπιστώνουν επιρροή του Καρυωτάκη και σε πολύ μεταγενέστερες γενιές, όπως π.χ. στην ποιητική γενιά του 1970. Σήμερα κάποιοι μιλούν για αναβίωση του φαινομένου (βλ. http://karyotakis.blogspot.com/2008_03_01_archive.html) και κάποιοι αρνούνται παντελώς την ύπαρξή του (βλ. http://karyotakis.blogspot.com/2007/04/blog-post_17.html). Για να διαβάσετε περισσότερα ποιήματα μεταγενέστερων ποιητών και να διαμορφώσετε πιο έγκυρη γνώμη επισκεφθείτε την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα στη διεύθυνση https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/index.html?cnd_id=6. Εσείς εντοπίζετε κάποιες επιρροές από το έργο του Καρυωτάκη στα ποιήματα των συγχρόνων του ποιητή που ήδη διαβάσατε; Εντοπίζετε επιρροές σε κάποιους από τους μεταγενέστερους ποιητές; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.
- ✘ Ο Γ. Π. Σαββίδης στην εισαγωγή του βιβλίου του *Κ. Γ. Καρυωτάκης: Ποιήματα και πεζά*, διερευνά τις επιδράσεις του Καρυωτάκη σε μεταγενέστερους ποιητές. Μεταξύ των ευρημάτων του αναφέρει το «Μυθιστόρημα ΙΘ΄» του Γιώργου Σεφέρη (βρείτε το στη διεύθυνση http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/george_seferis/novel.htm), το «Ο κήπος του Ευωχείρ», του Οδυσσέα Ελύτη (βρείτε το στη διεύθυνση

<http://www.elitis.snn.gr/fotodentrofront.htm#16>), το ποίημα «Ποιητές» του Γιάννη Ρίτσου (βρείτε το στη διεύθυνση http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/giannhs_ritsos/poihtes.htm), αφιερωμένο στον Καρυωτάκη, το ποίημα «Οι στίχοι αυτοί» του Μανώλη Αναγνωστάκη (στη διεύθυνση http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/manolhs_anagnwstakhs_poems.htm). Επιπλέον, στο ιστολόγιο <http://karyotakis.blogspot.com> σταχυολογούνται κάποια ποιήματα νεότερων ποιητών με εμφανείς αναφορές στον ποιητή ή εμφανή καρυωτακική επίδραση (δείτε π.χ. το «Στον Κ.Κ.» του Κώστα Παπαγεωργίου, και το «Καρυωτάκης–Πολυδούρη 2009» της Σοφίας Κολοτούρου). Ποια επίδραση φαίνεται να άσκησε ο Καρυωτάκης στους μεταγενέστερους ποιητές; Πιστεύετε ότι υπήρξε πράγματι προάγγελος του μοντερνισμού και της νεότερης ποίησης; Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας.

- ✘ Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω ευρήματα και συμπεράσματα της έρευνάς σας, θα τοποθετούσατε τον Καρυωτάκη στην παράδοση, στον μοντερνισμό ή στο μεταίχμιό τους; Γιατί; Να καταγράψετε εκείνα τα στοιχεία του έργου του, τα οποία σας οδήγησαν στην τελική απόφασή σας.
- ✘ Αφού συμπληρώσετε το κοινό έγγραφο google docs που δημιουργήσατε με τα νέα αποτελέσματα της έρευνάς σας, μπορείτε να το διανθίσετε και με εικόνες ή ζωγραφικούς πίνακες μέσω ελεύθερης αναζήτησης στο διαδίκτυο, χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα προβολής διαφανειών ή δημιουργώντας υπερσυνδέσμους, οι οποίοι θα αντιπροσωπεύουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σας προκαλεί η καρυωτακική ποίηση.
- ✘ Από το Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr>) να ακούσετε αναγνώσεις των ποιημάτων του Καρυωτάκη που σας άρεσαν και να διερευνήσετε τα συναισθήματα που προκαλεί στους συγκεκριμένους αναγνώστες, κρίνοντας ταυτόχρονα και τον συγκεκριμένο τρόπο ανάγνωσης. Εσείς θα τα διαβάζατε με τον ίδιο τρόπο ή θα διαφοροποιούσατε την ανάγνωσή σας; Γιατί; Ποια συναισθήματα και ποιες σκέψεις προκαλούν σε σας τα ποιήματα που επιλέξατε;
- ✘ Από το You Tube (<https://www.youtube.com/>) να ακούσετε μελοποιημένα ποιήματα του Καρυωτάκη (ακούστε π.χ. τις διαφορετικές μελοποιήσεις του ποιήματος «Δικαίωσις») και να εντάξετε με υπερσυνδέσμους στο έγγραφό σας αυτά που σας άρεσαν περισσότερο. Ποια νομίζετε ότι αποδίδουν περισσότερο την ποιητική του ιδιοσυγκρασία; Αν έχετε επαρκείς μουσικές γνώσεις, προσπαθήστε να μελοποιήσετε εσείς κάποιο ποίημα που σας άρεσε. Ποια μουσικά μοτίβα θα επιλέγατε; Γιατί;
- ✘ Ολοκληρώνοντας τη μελέτη σας, όποιος από σας το επιθυμεί θα μπορούσε να γράψει ένα ποίημα για τον Καρυωτάκη ή ένα ποίημα σύμφωνα με τους ποιητικούς τρόπους του Καρυωτάκη. Καταγράψτε το ποίημα στο έγγραφό σας και προσπαθήστε να εξηγήσετε τις σκέψεις σας κατά τη συγγραφή του.

➤ **Δικτυογραφία**

<http://www.snhell.gr>

<http://www.snhell.gr/anthology/writer.asp?id=17>

<https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

<http://www.e-history.gr>

<https://www.youtube.com/>

<https://www.mixanitouxronou.gr/simvoulevo-osous-xeroun-kolimpi-na-min-epichiriso-ue-pote-na-aftoktonisoun-dia-thalassis-to-telefteo-chirografo-tou-kosta-kariotaki-prin-aftoktonisi-ena-tsigaro-ke-ena-charti-i-teleftees-tou-ep/>

https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=6

<https://bhxos.tripod.com/neanika-piimata.htm>

<https://bhxos.tripod.com/kariotakis-kritiki.htm>

<https://bhxos.tripod.com/peza-kimena.htm>

<https://bhxos.tripod.com/kariotakis-metafrasis.htm>

<http://www.24grammata.com/?p=8224>

<https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive/the-canon/melancholy-of-jason-cleander-poet-in-kommaginiad-595>

<https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive/the-canon/very-seldom>

http://latistor.blogspot.com/2010/07/blog-post_6928.html

<http://fleursdumal.org/poem/161>

<https://www.thessalonikiartsandculture.gr/vivlio/chainrich-chaine-5-poiimata-toy-19oy-aiona/>

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/charles_baudelaire_poems.htm

http://karyotakis.blogspot.com/2008_03_01_archive.html

http://karyotakis.blogspot.com/2007/04/blog-post_17.html

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/george_seferis/novel.htm

<http://www.elitis.snn.gr/fotodentrofront.htm#16>

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/giannhs_ritsos/poihtes.htm

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/manolhs_anagnwstakhs_poems.htm

<http://karyotakis.blogspot.com>